

II h
926

SANCTISSIMO ADSPIRANTE
SPIRITUM!
DE

SPIRITU,

IN MONTE GIGANTÆO SILESICORUM
QVI VULGARI NOMINE, Kūbezah NUN-
CUPATUR, APPARENTE,

SUB
PRÆSIDIO

PRÆCELLENTISSIMI atq̄, PRÆCLARISSIMI

DN. M. SIMONIS FRIDERICI
FRENTZELII,

Amplissimæ Facultatis Philosoph. Adjuncti meritis-
simi, Præceptoris sui omnis observantiæ
cultu colendi,

Verba factururus in publico

AUTOR & RESPONDENS

VALENTINUS VÖLCKERLINGIUS

Brunsvicensis Saxo,

Ad diem XII. Novemb. Anno M DC LXXIII.

ATHENIS LEUCOREIS

In Auditorio Majori.

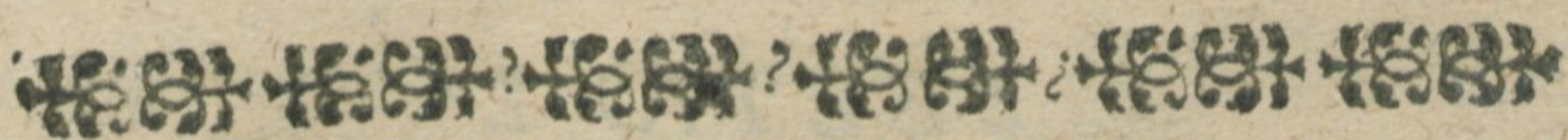

Literis Johannis Borckardi, Acad. Typogr.

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(8AALE)

PRÆLOQUIUM.

Sicuti omni spirituum à naturâ datum est, cunctorum
adeò sensuum subterfugere aciem, quum nulla in-
tercedat proportio inter sensum cognoscentem, per
organum objecti materialis tantum speciem sensilem
recipiens, ac objectum spirituale, à quo nulla species sensis-
lis sive imago ob immaterialitatem prodit, probante
hæc fusius *Præcell. Dn. PRÆSIDE part. General. Pnevum.*
Disp. III. ita externarum operationum spirituum finitos-
rum præstantissima ac clarissima est, *corporum assumptio*,
quâ spiritus in materiâ sibi unitâ, sub sensuum cadit ju-
dicium, habens se in ordine ad corpus assumptum, ad instar
formæ assistentis, haud informantis. SPIRITUS ille,
montes Riphæos, Silesiam inter ac Bohemiam sitos, pos-
tissimum incolens, hospes antiquissimus, & propter
mirabiles, quas indies propemodum edit operationes,
admirandus, ac sub portentoso RÜBENZALII, quo insig-
nitur nomine, nemini non incolarum pariter & exter-
norum notissimus, quas non subit formas? quas non
humanis sensibus objicit sistitq; species? Probat has
quotidianus penè usus, comprobant peregrinantes, re-
ferunt historiarum Conditores vetustiores pariter ac
recentiores. Propriam sibi hanc fecit operam, relaturus
in compendium, quicquid de spiritu hoc vel verbis vel
literis ab aliis accepit M. JOH. PRÆTORIUS, *Lipsiensis*
in Damonologiâ suâ Rübenzahlî Silesi, nec non in scripto
peculiari, cui titulus: *Satyrus Etymologicus, sive, der Res-*
formirender und Informirender Rübzahl/aliisq; in locis
promiscuè. Secernemus nos falsa à veris, quantum spi-
ritus admittat natura & facultas, indagaturi ex rectæ ra-
tionis lumine. *Adspiret conatibus sapientia infinita*
Spiritus! A 2 SECTIO.

SECTIO I.
DEFINITIONEM EVOLVENS
NOMINALEM.

CAP. I.

Vocis Rübenezahlî tradens
originem.

§. I.

Dum ab initio in *evolvendâ nominis origine* occupamur, incertam adeò, ac in ancipiti positam penes scriptores eam deprehendimus. Sunt, qui hoc nomen Rübenezahl dici existimant, quasi Riesenahl / his potissimum innixi rationibus, vel quod hic spiritus non tantùm sit aliquod individuum, verùm etiam juxta SCHERERZIIUM in *lib. consol. de spectris part. 3. adm. 2.* merito gregi asfociandus Dæmonum, malorum & immundorum spirituum, ejus maximè generis, qui se in obsessis ad CHRISTI expellentis quæstionem vocârunt legionem, *Luc. 8. v. 30.* Vel quod juxta FECHNERUM in *descriptione montis Gigantæi*, OPITIUMq; *lib. 4. Sylv. poet. pag. 267. & 279.* unus sit ex numero Gigantum relictus, qui olim juxta Poetarum commenta; magnum, rescindere cœlum, ut vates *Mantuanus* loquitur, hoc est, monte monti imposito cœlum oppugnare, & summum de throno regem Jovem turbare aggressi fuerunt, cujus rei tamen luculentius testimonium, missâ fabulosâ istâ & prorsus fictitiâ vatum Gigantomachiâ, in sacro codice de immensâ turris Babylonicæ structurâ *Gen. IX. & de liberis, Enakim*, qui fuere Gigantes tunc temporis maximi, *Num. 13. v. ult.* habemus.

II. Nec desunt, quibus nomen hoc ex Germanâ & Latinâ origine creditur mixtum, & sonare quasi Rieß-Enceladus. Hunc autem Enceladum Titanis & Terræ filium, Gigantum omnium fortissimum & maximum facere Poetarum fabulas, ex illorum monumentis abundè liquet; unde & *Horatio* dicitur *Enceladus jaculator audax.* Fulmine tandem Jovis percussus, & mo nti

monti ignivomo Æthnæ in Siciliâ suppositus, à Virgilio fingitur,
ut videre est lib. 3. Æneid. v. 571. & seqq. ubi ita canit:

Fama est Enceladi semustum fulmine corpus
Urgeri mole hâc, ingentemq; insuper Æthnam
Impositam, ruptis flammam expirare caminis, &c.

Videatur præter NATALEM COMITEM in *mythologiâ*, CAROLUS STEPHANUS in *Dictionario Geographico pag. 510.* Et de hoc Gigante Encelado montem etiam istum Gigantum Silesium nomen indeptum existimant, ex eo, quod ille, quisquis fuerit Gigas, in Gigantomachiâ istâ antiquâ, & penes scriptores ethnicos valdè memorabili, in hoc monte se præ reliquis bellando fortio-rem gesserit, & postea sive fulmine tactus, sive alio quodam violento modo prostratus, sub hoc monte sepulchrum habuerit. Quam opinionem satis absurdam, ex Poëtarum figmentis in solidum deductam, suo tamen approbare calculo nititur PRÆTORIUS *Lipsiensis*, cui hâc in materiâ aliàs plurimum tribuimus, ex opusculo suo, quod inscripsit *Dæmonologiam Rübenschablii Silesii* ac hac de voce conferatur *part. 1. pag. xxi. 84.*

III. Alii, ut videre est apud SCHICKFUSIUM *lib. 4. Chron. Siles. cap. 3. qv. 11. & 12.* corruptam vocem esse asserunt ex Gallico *Roye de Valle*, significante *Regem vallis*, sive, ut in vernacula lingua reddamus, *Ein Thal-König*, quod, uti super montem istum Silesiæ Gigantum universum, ita præcipuè super vallem in monte isto profundissimum dominium habeat, qui incolis *vallis Diabolorum* (*der Teuffels-Grund*) dicitur, & spectri hujus propria sedes esse creditur & mansio. Quam opinionem plurimi quidem facili jure tueri poterunt, qui *γρωπαίμων* & *απίσω* CLUVERIO dant manum, statuenti *lib. III. cap. VI. Taciti Gothiros*, qui lingua fuerant usi *Callicâ*, circa hæc loca quondam incoluisse; idcirco potuisse ab iis forsan nomen istud quasi per manus posteriorum traditum, iisque adeò attritum esse, sanæ rationi non incongruum videtur, ut quemadmodum hodiè est illi parum respondeat.

A 3

IV. A

IV. A *Ron ce Vale* aliis dici placet, cuius nominis olim monachus quispiam Italicus fuisse perhibetur, nigromantiae peritissimus, nec minus in arti chymica versatus, qui ut divites metallis venas inquireret, & talis inquisitionis studio artem suam, quâ circa metallica pollebat, excoleret magis, montis istius Gigantei Silesii visitator extitit sedulus, indeque frequens ejus praesentia non diu latere potuit, sed in notescens statim rusticis, caeterisque istius loci incolis, ab illis corrupto nomine Rübzahl vocatus est. Quoniam autem in plurisque montibus divite metalli venâ abundantibus, spectra seu virunculos metallariis non ignotos, certis temporibus, apparere constaret, ob id spectrum quoque hoc in monte isto Silesiaco, circa ea tempora potissimum anim. adversum, tale esse crediderunt, & ex falsâ persuasione, quasi spiritus Ron ce Vale foret, post mortem etiam istic vagabundus oberrans, pristino Rübzahlîi nomine illud appellarunt. Fama rei fecit fidem, creditum est, & ad posteros etiam falsa opinio propagata, & pervulgatus in ore omnium extitit sermo. Quam traditionem, tanquam jure veritatis donatam, Civem quendam Gryphemontanum ad alium civem Lipsicum, ex relatione anonymi ejusdam auctoris, haud ita pridem perscripsisse, refert noster supra memoratus PRÆTORIUS, in *Opusculo suo Demonologico de Rübzahlîo Silesio*, part. I. p. 282.

V. Paulò longius à veritatis scopo aberrare videtur chymicus ille insignis MONTANUS STRIGAVIENSIS, quando credit nomen hoc corruptum esse ex *Ronseval*, noto nomine nobilium Gallorum, quorum è prosapia quidam propter inexplebilis avaritiæ vitium maledictus, & ad montes istos Silesiacos quondam proscripiendus feratur, quasi nunc istâ multiplici formâ oberrare, cothurno versatilior, adducente hanc opinionem SCICKFUSIO *lib. 4. chron. Siles. pag. 11.*

VI. Quibusdam quasi *Riphaeorum Zabulum*, à montibus videlicet istis Riphæis Silesiorum & voce Zabulus, vel quod idem est, Diabolus dici creditur. Quam sententiam inter alios fovee & tuetur firmiter CLARISS. M. JOHANNES HEINZELMANNUS Vratislaviensis, in *Dissertat. de Angelo habitâ in hac inclytâ*

Acade-

Academia, Anno M. DC. L. thesi 2. in fine, ubi hæc: Διαβολῶν
ἢ Διάβολω, calumnior. Apud Aristophanem Διαβολώτατος,
Jonice Ζάβολος, inde spectrum in Riphæis montibus Riphænsabel
dictum non obscure quibusdam videtur. Quod verò spectat vocem
Zabulus, videatur BARTHIIUS, Tom. 1. advers. lib. 29. cap. 10
pag. 1347.

VII. Quid, quod reperiantur, qui nomen hoc quoad
propriam significationem, ex literarum positione promanantem,
consideraturi, exponunt per *numerantem rapas*, sive juxta vernaculum
idioma, *Ein Rübzebler* / & per jocum potius, quam veritatem hoc spectrum olim fortassis antiquissimum istius & fortissimi
Romani civis Curii famulum fuisse, hero suo rapas, quibus
ille ad quotidianum victum, neglecto carniū esu, abstemius
fuit usus, numerare, & in cibum offerre solitum tradunt, super-
venientibus sic cœnanti aliquando legatis Samnitibus, & frustra
magnam pecuniæ summam offerentibus. Videatur de eo *CAROLUS STEPHANUS in Diction. Geogr. lib. 1. pag. 446.* Curium
autem hunc jam laudatum in præparandis istis in cœnam rapis
cujusdam ope indiguisse ministri vices coqui subeuntis, habito
respectu illarum magnitudinis, nostrarum vulgarium proportio-
nem longè excedentis, haud adeò veritati absolum videri con-
tendunt, testante insuper *ZEILERO in manuali suo part. 1. pag. 289.*
de rapis Ternensibus in Italiâ singulis à triginta ad quadraginta
usq; libras pondere suo æquantibus, in quarum septem portandis
vix unus asellus sit par oneri. Videatur *PHIGIUS in Hercule*
Prodigo pag. 275. *SCHRADERUS lib. 3. mon. Ital. fol. 266. B. &*
LEANDER ALBERTI in descriptione Italia pag. 39. b. Sed hæc
jocosa magis, ut diximus, quam seria videntur, ab otiosis homi-
nibus ex proprio efficta cerebello, & à *PRÆTORIO*, ut & hujus
farinæ innumera adhuc alia, animi tantum gratiâ scriptis suis ad
paginæ supplementum intertexta, ideoq; nobis tantum obiter &
levi tangenda calamo, ne ludicra seriis commisceamus, & falsa
pro veris venditemus.

VIII. Nonnullis præterea, (ut missis his jocosis ad rem
revertamur) à *Rokezan*, Husitarum doctore istius nominis pri-
mario

mario nuncupari probabile videtur, ejus mentionem fecit D.
 CURÆUS in *Chronico Generali Silesia*, aucto per HENRICUM
 Nâgeln à Sagen part. 1. pag. 111. ad Annum Christi 1433. Multis
 etiam à turbâ Sabellii, hæretici istius famosissimi nominis ori-
 go deducitur, ut dicatur quasi *Rotte Sabellii*, deinde per corru-
 ptionem vocis Rûbezabel. Vixisse autem hunc Sabellium
 Anno Christi 257. testis est SOCRATES lib. 6. cap. 20. *hist. trip.*
 & CAROLUS STEPHANUS in *dition. Geogr. pag. 1009. a.* Aliis
 derivatur ab Hebræo nomine ארבעה רוחות *ventus, spiritus, & ארבעה רוחות* in
numbrâ, q. d. spiritus tenebrarum, sive spiritus, qui in tenebris
 habitat. Undè & Cacodæmonem in Sacris literis passim vocari
principem tenebrarum constat. Aliis quasi *Arabia Zabel* sonat;
 Zabel enim mons Arabiæ felicis est, ubi Mahometus orare, seu
 potius consulere Satanam erat solitus, testante LUDOVICO
piregrinat. cap. 13. & 14. Videatur & CAR. STEPH. in *dition.*
Geogr. p. 1212.

IX. Hisce accedunt illi, qui Rûbenzahlium faciunt *Rubi-*
galium numen, de quo STEPHANUS in *Diction. Geograph. pag.*
100. inquit: *Rubigo, Dea Romanorum, quæ ideò colebatur, ut vitium*
segetum, quod robiginem sive rubiginem (Germ. Weelstau) appel-
lamus, averteret. VARRO lib. 1. *de re rusticâ cap. 1.* Robigum
 Deum facit, eumq; Floræ conjungit, cui etiam Robigalia festa
 publicè instituta asserit, quemadmodum Floræ Floralia. Autor
 est PLINIUS lib. 19. cap. 29. *Robigalia sive Rubigalia à Numa Pom-*
pilio fuisse instituta, anno regni sui undecimo, eaq; ad VII. Calend.
Maji celebrari solita, quo tempore segetes rubigini maximè sunt ob-
noxie. Tales sunt nostro tempore supplicationes *Amburbæ &*
Ambarvales, quæ fiunt, ut fructus terræ agricolarum voto re-
 spondeant. Plurimi deniq; hunc spiritum quasi *Eriphyla Bel* di-
 ctum existimant. Est autem *Eriphyla* una ex Insulis *Æoliis*, in
 quâ ille instar *Bel. h. e. Idoli* ab incolis adoratus creditur. Alii ab
 aliis derivant vocibus.

X. In tanto sententiarum divortio certi quid definire ac
 determinare, arduum non minus ac difficile, cum indiversum tra-
 hatur animus, neq; tamen habeat, in quo subsistere firmiter
 queat

Q^uæ eat. Quod si nomen hoc quoad propriam originem sit exoti-
cum, in Bohemicis oris huic monti Gigantæo conterminis, for-
tasse primo enatum, incolarum autem pronuntiandi ratione cor-
ruptum & longo usu frequentatum, ut in Germanicam tandem
quasi linguam abierit. Portentosum autem & importunum ali-
quod præ se ferre illud, ex eo colligere in proclivi est, quod ejus
pronuntiatione graviter se offendi spectrum sentiat, & onoma-
thetis illis horrendas tempestates, aliaq; reddat mala, juxta una-
nime Scriptorum testimonium.

CAP. II.

Æquipollentes Rübenezahl voces exhibens.

§. I.

Q^uam incerta vocis Rübenezahlis origo, tam multivaria nomi-
na æquipollentia. HENELIUS in *Silesiographiâ* pag. 6. de
eo ita: *Nostratibus der Riebenezahl / montanus Daemon.* Eodem no-
mine à SCHWENCKFELDIO in *Silesiographiâ* insignitur, nec
non *virunculus montanus, plurimis notus, spectrum;* passim *Rie-*
senzähl. M. GEORGIUS ÆLURIUS in *Glaciographiâ* lib. 3. cap. 129.
vocat eum *Riebenezahl / spectrum in monte Gigantæo propè Hirsch-*
feldam Silesia. Eodem ferè modo appellatur etiam à SCHICK-
FUSIO lib. 4. *Chron. Siles.* pag. 11. Incolæ istius loci, ne ex odiosi
Rübenezahlis nominis foedæ forsan significationis pronuntiatione
gravissimam illius in se derivent iram, atrociori ut plurimum sup-
plicio conjunctam, studiosè illum *thesauri custodem* nominant,
titulum hunc personâ suâ & factis ejus multivariis non indignum
arbitrantes, quia thesauros metallorum in venis subterraneis eò
loci latentium, & copiam insignem optimarum quarumlibet &
virtute medendi efficacissima præditarum herbarum, quas mon-
tana illa tellus magna profert ubertate, possidere, nec aliis ullum
jus, nisi precibus & blanditiis allectus, in illas concedere,
dicatur.

II. ZEILERO in *Germaniâ part. 1. lib. 4. pag. 115.* dicitur
 Teufftsch Gespenst/Ungeheuer. OPITIO lib. 4. *Sylv. poet. pag.*
 280. Rûbezahl. Eodem nomine AUTORI ANONYMO *histor.*
mirabil. de Spectris part. 1. pag. 45. B. A jam laudato OPITIO d. l.
 vocatur etiam Birgmann Rûbezahl. Sed pag. 279. Riesen-Deer/
 Arg-Berg Gott. SCHERERTZIUS in *lib. consol. de spectris part. 3.*
adm. 2. sub finem vocat illum Rûbenzahl. SCHWENCKFEL-
 DIUS in *Thermis Hirschbergensibus pag. 158.* Riebenzahl. Dominum
 JOHANNEM, vel magnum Dominatorem & presidem montis Gi-
 gantæi, aliisq; hujus generis amplis nominibus vocari, imò ipsum
 non aliter vocari velle, testes sunt botanici isti circumforanei
 & agyræ, quotannis ad nostras adventantes nundinas & merces
 suas de variis herbis & radicibus vario morbo medicantibus à
 montium Silesiorum jugis altissimis, spectri hujus propriissima
 sede & domicilio delatas, publicis tabernis venum exponentes.
 Nec est, ut his omnem adeò in hoc negotio de rogemus fidem,
 cum facile concedatur, imitari & hunc spiritum omnium dæmo-
 num nomina magnifica semper affectantium, naturam super-
 bam, ut videre est ex illis, quæ de hac re loquitur JODOCUS
 HOCKERIUS OSNABURGENSIS pag. 5. b. Theatri Diab. scito re-
 censens ordine, omnia in Sacris literis imposita Diabolo nomina,
 dum vocatur *Deus hujus sæculi, Princeps mundi, princeps aëris,*
Dominus mundi &c.

III. Quò pertinet, quod legitur apud BODINUM de
 Dæmonom. pag. 260. de Henrico Cornelio Agrippa, omnium
 magorum dum viveret, decantatissimo & maximo, ut passim
 apud scriptores Archimagi cognomento appelletur habuisse eum
 in deliciis canem quendam nigrum, quem Dominum vocarit, &
 in itinere secum semper ut comitem catenis circumduxerit, fuisse
 autem hunc cacodæmonem sub caninâ specie latentem, po-
 steà innotuit. De hujus enim canis pariter & heri sui Agrippæ
 exitu PAULUS JOVIUS EPISCOPUS in Elogisi, postquam por-
 tentosum hominis ingenium depinxisset, ut *qui immenso captu,*
vastâq; memoria, scientiarum artiumq; omni in rationes, arcanâq;
intima & summos apices complexu, disciplinas convellit, religiones in
dubium

dubium revocavit, studiorum omnium labores festiva declamatione derisit &c. hæc tandem subjungit: Excessit è vita nondum senex apud Lugdunum, ignobili & tenebroso in diversorio, multis eum tanquam necromantia suspicione infamem execrantibus, quod Cacodæmonem nigri canis specie circumduceret, ita, ut cum propinqua morte ad penitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis perclavorum emblemata in scriptum notis exsolverit, in hæc suprema verba iratè prorumpens: Abi perditæ bestia, quæ me totum perdidisti. Nec usquam familiaris ille canis, ac assiduus itinerum omnium comes, & tum morientis Domini desertor posse à conspectu est, cum precipiti fuga saltu in Ararim se immerfisse, nec erat asse, ab his, qui id vidisse asserabant, existimetur. Ad hanc historiam alludere JOHANNEM BAPTISTAM POSSE VINUM sic de Agrippa, cujus effigies apud JOVIUM & alios placidissimum referat vultum, scribentem:

Vivens quem cernis, ne te fortasse morerur

Os placidum, Stygii rex fuit iste lacûs.

Quare etiam custodem habuit, dum viveret, Orei,

Cui nunc in tenebris præda daret comitem &c.

Alludere ad eandem etiam LATOMUM in Epitaphio Agrippæ asserit CASPAR SCHOTTUS in *Phys. curiosa lib. 1. cap. 27. §. 4.* ubi ex citato Jovio hanc de Agrippa citat historiam, iisdem, quæ adscripsimus verbis. Quamquam impudentiæ dictus SCHOTTUS arguat D. Johannem Wierum, Agrippæ discipulum, in suis de præstigiis Dæmonum libris, hanc historiam penitus negantem, & neque cani isti veram Dæmonis essentiam concedentem, quia testatur, se illum more aliorum canum laqueo adstrictum post dominum traxisse, & suo semper & domini lateri ipsum medium accubuisse, neque suo præceptori Agrippæ tantum necromantiæ crimen imputantem, quod inde planum evadit, dum in libris suis, quoties defuncti memoria incidat, honorificam semper ejus faciat mentionem, his verbis: *Felicis memoria Agrippæ, vel: Venerandi Præceptoris mei Agrippæ &c.* observante id judiciosè BODINO, loco supra citato.

IV. Facere & huc videntur alia hujus BODINI, quæ pag. 99. Dæmonom. habet verba: Der Satan hat allezeit umb mehrers Betruges willen schöne / holdselige Zunahmen gesucht / die ihm seinen rechten Vornahmen beschöneren. Als da hat er der Heim-oder Familiar-Geist wollen heißen / oder weise Geist / oder der Morgenstern / oder das Meisterlein: dieweil er gewußt / daß die Nahmen Satan und Teuffel verhasset wären. Auch nennet ihn der grössere Theil der Zauberer das kleine Meisterlein / wie solches zu sehen im Buche des Italiänischen Pauli Grillandi, der viel Zauberer und Hexen hat hinrichten lassen. Daher auch bey uns Teutschen der Nahme Meister = Hämmerlein geblieben / wiewol er jekund von den Gaukelern für ein Spott angezogen wtrd. Hactenus verba ex BODINO, quæ in opusculo *Demonologiaco-Prætorio* pag. m. 76. & seqq. vernaculo idiomate sic adducta leguntur.

SECTIO II.

SISTENS

APPARENTIS HUIUS SPIRITUS MATERIAM & FORMAM.

CAP. I.

DE

MATERIA.

PRopria spiritui immaterialitas, illumq; in esse suo constituit, ac à corporibus distingvit. Materia, quamcunqve spiritus finitus pro potentia suæ indole assumit, non eo unitur cum per se, unione essentiali, Physica, quæ intercedit inter formam informantem, & materiam: nec suppositali aut hypostatica sed accidentali, pneumatica & parastatica; reali tamen, cum spiritus ille & materia sibi invicem adeò ex unitorum natura, præsentia sint, ut motum ille non tantum huic largiatur, sed & actiones

nes inducat, ac operationes in eâ edat: non quidem motum quendam vitalem, sed localem tantum, cum se habeat per modum formæ non informantis & interna, sed assistentis ac externa.

II. *Materia*, in quâ apparere refertur, *Spiritus*, vel vera est, vel apparens; Illudere quippe sensibus, fascinare, maximè oculos mortalium, & præstigias ad eò vendere, Dæmoni communissimum est, ejusq; mancipiis Magis, quod præstant potissimum, objectum verum removendo, falsum offerendo, sensusque pervertendo. Equidem EMANUEL MAGNANUS cap. 33. & ult. *Philosoph. natur. propos. ult. numero 31.* modum apparendi spirituum, quibus vel ipsas animas separatas jungit, peculiari ratione delineare nititur sequentibus: *Anima separata, vel Angelus, ut dant sese in conspectum nostrum, minimè egebunt (ut vulgò putatur) compingere sibi & coaptare corpus aëreum, tali modo compactum, constipatum, figuratum &c. ut colorem habeat, & figuram, & duritiem, & pondus ejus corporis, in cujus specie optant apparere: sed ut visui v. g. se exhibeant, omninò sufficiet eis, (quod est longè facilius & expeditius) si illâ ipsâ vi, quâ putantur compingere, formare, movere &c. aëreum illud corpus, lucem incidentem restringant, & reflectant ad oculum, eâdem mensurâ & eodem modo, quo eam refringeret & reflecteret, si adesset corpus illud, cujus in specie volunt apparere. Ac similiter, ut auditui sese offerant, sufficiet si aërem velut ex arte, nempe imitando naturam, eodem modo pellant & verberent, quo eum pelleret aut verberaret, si adesset res corporea sonora; cujus imitari cupiunt sonum: sic enim aër verberatus, motum illum ab immateriali substantiâ receptum, communicabit tympano auris, & consequenter hæc percipiet sonum omninò similem ei, quem ederet, vel edere solet res ista corporea, & ita substantiam immaterialem percipiet auditus sub specie talis rei sonora. Et ita de aliis sensibus. Atq; ut vides, hæc arte potest facillimè Angelus vel anima dare se in conspectum unius, & se occultare alteri: quod sanè esset illis impossibile in eo aëreo, ut putant, involucre assumpti corporis: hujusmodi enim corpus, quantum est de se, omnibus indifferenter & aequè daret species sui. Verùm potentia spiritus finita est & limitata, non infinita ac illimitata: sensationis natura, objectum sensibile, species sensibiles, medium per*

B 3

quod

quod species defertur, organum, in quod species recipitur, requirit; si sola lux incidens oculis, omnes redderet formas, si solus aer omnes pareret sonos, lucida abirent in colorata; species nullæ procederent ab objectis, & insuper habitis aliis difficultatibus, quibus premitur hæc sententia, sensationis naturalis inverteretur ratio.

III. *Materia vera*, aut ex corpore magis simplici & elementari, aut composito, hominum, brutorum, plantarumq; assumitur à spiritu. Elementa miscere inter sese, & speciem ex iis producere sensilem ad arbitrium, novit peritissimus rerum naturalium spiritus. Utrum verò ex solo aere, aut reliquis etiam elementis inter se mixtis formet corpus, in controversiam vocant scriptores, quorum diversas sententias exposuit DELRIUS *lib. 2. quest. 18. sect. 2.* Uti verò corpus sibi formare valet ad similitudinem aliis ex materia assumpta, comprobante usu quotidiano; ita sæpè numero cadavera subire hominum, brutorumq; ex permisso Divino non veretur, in quibus eadem quoad speciem supposita, quæ viva fuere, sistit sensibus, omniumq; exponit oculis. Exempla non modò suppeditant vetustiorum monumenta, ut DELRIUS *lib. 2. cap. 29.* PEUCERUS *de divinatione fol. 106.* GUILIELMUS PARIENSIS in *Traurigen Geschichten* sed ipse hic spiritus in monte Gigantæo abundè probare videtur.

CAP. II.

De

F O R M A.

§. I.

Forma illa *extinseca*, quæ Rübenzahlius potissimum apparere perhibetur, vel hominis certum statum, vel brutum, vel plantam, vel alius corporis speciem sistit. Induit mox speciem rustici, comes ipse rustici: militis, molitoris, aliusve viatoris, comes illorum, componens se ad arbitrium cujusvis, & sæpè numero promptitudinem inserviendi aut juvandi præ se ferens, Monachi formam

man præ cæteris amare videtur, adeò, ut ex eo plurimi in illam concedant sententiam, olim fuisse monachum, magiæ peritissimum, tandemq; ad hæc montana loca perpetuò condemnatum. Non cumulabimus temere nomina Autorum hanc in rem; sufficiat præ cæteris **D. CASPAR SCHWENCKFELDIUS** apud **ÆLURIUM** *part. 4. descriptionis thermarum Hirsbergensium Silesiæ*, referens ex mento aliorum, spiritum illum à Monacho quodam fuisse proscriptum, istique loco alligatum: suffragante iisdem ferè verbis **SCHICKFUSIO** *lib. 4. Chron. Sil. pag. 11. nec non Autore anonymo Magicorum, sive histor. mirabil. de spectris.*

II. Forma bruti etiam monstrosi, quâ interdum superiori parte hominem, inferiori capram sistit, juxta illud **parodiacum** Poëtæ:

Semicaprumq; virum, semivirumq; caprum,
Vel in mappâ, novæ Silesiæ accuratam delineationem exhibente,
& à **Martino Helvigio Nisfense** inventore editâ, æri incisa conspicitur. Facere & huc videtur locus ille **M. JOHANNIS FECHNERI**, Poetarum, quos Silesia habuit, præstantissimi, in poemate suo artificiosissimo, de laudibus montis Gigantæi Silesiorum, ubi spectrum hoc *Monychum* appellat. Quæ vox, si ejus Paronymiam inquireremus, est origine Græca, à nomine *μόνυχ*, quod idem est ac Latinis *solungulus*, epitheton in poetarum foro usu receptum, & additum equis, aliisque animantibus solidas ungulas habentibus. Deinde Centauris, Satyris & Faunis hoc etiam vocis additamentum est attributum, quibus nescio quos equinos pedes poetarum affinxere fabulæ. Videatur hæc de re pluribus **CAROLI STEPHANI** *dictionary Geographicum pag. 739.*

III. Silicet *varius & multiformis dux ille omnis mali Daemon. est*, exclamamus non immeritò cum **SIGNATIO MARTYRE** ex ejus *Epistola ad Philipp. citatâ apud CAMERARIUM in oper. succisiv. part 1. cap. 73. pag. 3. 8.* Nec id mirum nobis videri debet, multò minus dubia quadam cogitatione nostros torquere animos, in quantum perversa Satanae natura innotescit. Quot enim non novit fraudes? quot non præstigias? quot non technas mille artifex, quibus humanos sensus decipiat, quibus vi-

den.

dentium oculos fascinet, ut non videant, dum vident, quibus
audientium aures illudat, ut audiendo, non audiant, ut ventos
& inanes apprehendant umbras, admoturi manus operi, quod
ante oculos conspiciunt? quot non habet exploratos modos,
quot non præexistentes materias, ex quibus facile nunc hoc, nunc
illud sibi assumere corpus, & vel in ipsum Angelum lucis se trans-
formare valeat, Cerberus ille triceps & Proteus infernalis?

IV. Colligimus rem in summam, adducentes verba *Per reve-
rendi Clarissimiq; M. CAROLI ORTLOBII in disputatione suâ de
Spectris habitâ hac Leucorea inelyta Anno 1649. sub Præsidio Phy-
sici post hominum memoriam incomparabilis B. SPERLINGII, Pro-
fessoris hujus Academia publici, §. 31. circa finem, inquit: Spe-
ctrum hoc (de Rübenzahlio autem ipsi sermo est) nunc religioso
monachi habitu, nunc ridiculâ decrepiti metallarii specie, nunc solito
majoris ranae aut bufonis figurâ sese præbet conspiciendum. Jures
Euripum exastuantem non mutari tot vicibus, quot spectrum illud
&c. Confirmat id etiam HENELIUS in *Silesiographia* pag. 6.
quod SCHWENKFELDIUS part. 4. de thermis Hirsbergensibus
apud ÆLURIUM sic vernaculo idiomate expressit: *Er (der Rü-
bezahl) läffet sich daselbsten vielmal in mancherley Gestalt sehen/
seht als ein Bergmännlein/bald als ein Mönch (in einer Kappe)
bistweilen als ein schön Kopf/zu Zeiten als eine grosse Kröte oder
Puhun/und dergleichen mehr / wie die Beywohner fürgeben.*
Hactenus SCHWENKFELDIUS. Cui accedit SCHICKFUSIUS
lib. 4. cap. 3. pag. 12 iisdem ferè verbis rem pertexens. Conferatur
& OPITIUS *lib. 4. Sylv. poet. in Nympha Hercinia pag. 282.**

SECTIO III. SPIRITUS HUIUS APPARENTIS OPE- RATIONES & EFFECTA EX- PLICANS.

§ I.

Communisissima dividendi ratio spirituum in bonos & malos &
lumine rationis patet; neq; enim tertium quoddam & inter-
medium

medium spirituum genus, præter hæc duo recensita dari, ulli concedendum. Cæterum Dæmones specialiter, GEORGIUS AGRICOLA, in libello de Animalibus subterraneis in duo dispescit genera: Sunt enim, inquit, truculenti & terribiles aspectu, qui plerumque metallicis infesti atq; inimici sunt. Talis fuit Annebergicus ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, qui corona rosacea appellatur. Flatum vero mittebat ex victu. Equi enim specie habentis procerum collum & truces oculos dicitur visus. Eiusmodi etiam fuit Schnebergicus, nigro cucullo vestitus, qui in fodina Georgiana operarium è solo sublatum, in superiore loco maxima illius concavitatis quondam feracis argenti collocavit non sine corporis attritu. Certè Psellus, cum sex genera Dæmonum definiat numero, hoc cæteris pejus esse dicit, quod ipsi amictui sit crassior materia. Quidam Philosophi hos & similes Dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos & rationis expertes. Sunt deinde mites, quos Germanorum alii, ut etiam Græci, vocant Coballos, quod hominum sint imitatores. Nam quasi letitia gestientes rident: & multa videntur facere, quum prorsus nihil faciant. Alii nominant virunculus montanos, significantes staturam, qua plerumque sunt: nempe nani tres dodrantes longi. Videntur autem esse senectiones & vestiti more metallicorum, id est, vittato indusio; & coria circum lumbos dependentes induti. Hi damnum dare non solent metallicis, sed vagantur in puteis & cuniculis: & quum nihil agant, in omni laborum genere videntur se exercere: quasi modo fodiant venas: modò in vasa infundant id quod effossum est, modò versent machinam tractoriam. Quamquam verò interdum glareis lacessunt operarios, rarisimè tamen eos ledunt. Nec ledunt unquam, nisi prius ipsi cachinno fuerint aut maledicto lacessiti. Itaq; non admodum dissimiles sunt Dæmonibus, tum his, qui rarò hominibus apparent, quum quotidie partem laboris domi perficiant & curent iumenta: quibus quod nostri causâ benignè faciant, generiq; hominum sint, aut saltem esse videntur amici, nomen imposuerunt Germani, Gute-los enim appellant. (Gütel/Gütgen vel etiam Hütgen) tum Trullis vocatis: quos sexu tam mulieris quam viri ementito cum apud alias nationes, tum maxime apud Suionas in famulatu fuisse ferunt. Sed

C

Dæmo-

Dæmones montani potissimum laborant in his specubus, è quibus metalla effodiuntur jam, vel ea effodi posse spes est. Quocirca metallici non deterrentur à laboribus, sed omen inde capientes alacriori animo sunt & vehementius laborant. Quorum classes facile ingreditur Rubenzahlius, maximè cum sæpè numero ad modum virunculi montani viatoribus apparere perhibeatur. Videatur SCHWENCKFELDIUS in thermis Hirsbergensibus pag. 157. & AUTOR ANONYMUS in historiis mirabilibus de spectris part. 1. pag. 35. b. 36. a.

II. Spiritus hujus apparentis operationes singulas, ac effecta adeò universa producere in medium, nostro haud sedet animo, sed potiora modo & probata luculentis documentis ac experimentis, qualia quidem sunt: *Ciere tempestates, medicam ferre opem, exercere magiam, possidere thesauros, comitari viatores, interdum ad perniciem, venatoris subire munia.*

III. *Ciere tempestates Rubenzahlium, vel hoc nomine à viatoribus nuncuparum, vel aliis modis lacesitum, & horribilia dare fulmina atque fulgura, memorant Historiographi: Videatur præ cæteris HENELIUS in Silesiographiâ pag. 6. Neque Dæmoni temere potentia ciendi tempestatis deneganda, cum materiam meteororum, permittente supremo numine, elevare de facili, & tempestatem excitare, ac adeò principia activa applicare passivis possit. Quare & suis mancipiis ac magis eò facilius gratificari potest: quanquam sæpè numero potius ex causis naturalibus tempestatem imminentem prævideat, quam faciat, mentes tamen malè sanorum hominum virtute suâ occupet, easque ita instruat, recensente WIERO lib. 3. de prestig. Dæm. c. 16. ut quandoque silices post tergum occidentem versus projiciant; aliquando ut arenam aquæ torrentis in aërem conjiciant, plerumque scopam in aquâ itingant, cælumque versus spargant; vel fossulâ factâ & lotio infuso, vel aqua digitum moveant, subinde in olla porcorum pilos bulliant; nonnunquam trabes vel ligna in ripa transverse collocent, & alia id genus deliramenta efficiant. Atque ut urctius eas Satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit, &c. Ex quo nomen sibi vendi-*

vendicârunt hi homines, ut apud Germanos *Wettermachers* vulgo audiant.

IV. Quam insignem verò probat scientiam rerum naturalium Rubenzahlius in atomis congregandis & segregandis, eandem & virium herbarum, plantarumq; demonstrat ex abundantia in curandis morbis, pellendisq; naturæ malis: uti enim naturâ Dæmoni præclara rerum naturalium notitia remansit: ita adeo longo rerum usu amplificavit eam ac auxit majorem in modum, ut facile medicinam præbere manum, & remedium præsentissimum adversus imminentes morbos in nascentibus herbis exponere possit. Confirmant rem verbis non minus ac factis Botanici loca illa permeantes, herbasq; quibus effodiendis vel ipse Rubenzahlius manus admoveere assiduas dicitur, à Riphæis jugis ad nostras æquè oras afferentes. Quam in rem Poetarum Germanicorum facile princeps MARTINUS OPITIUS lib. 4. Sylv. poet. in Nymphâ Herciniâ pag. 278. hoc carmine, quod circa isthæc loca à superstitiosa aliquo tilia incisum se observasse fingit, quo auxilium Dæmonis posceretur, eum compellat:

Du Riesen-Heer / du Ark / Berg-Gott komm herfür /
Der jene / so dich ehre / erwartet deiner hier.

V. Neque tamen subsistit in demonstrandis *qualitatibus manifestis corporum naturalium*; sed & *occultas* etiam sæpè prodit, peritissimus utriusq; Magiæ, naturalis & Dæmoniacæ, ipse hujus autor: falsa venditat pro veris, easq; objicit mortalium sensibus præstigias, ut phantasmata pro rebus agnoscant, & umbram pro luce assumant, imitaturus antiquissimum illum serpentem Paradisiacum, qui Protoplastis per malum oculis pulchrum, aspectuq; delectabile, malum dedit omnium malorum maximum, commune omnibus posteris, proprium singulis. Facere hæc videntur iterum verba illustris OPIT. loco cit. p. 280. sub personâ famâ immortalis Buchn. prolata: Doch wollen wir den Birgman Kubes al in diese Zahl nicht setzen: den angesehen / daß er durch Zauberey geruffen wird / so muß er weder eine fromme noch eine verdammete Seele seyn; weil sie beyde bis zu seiner Zeit unter der Hand des GDe-

tes aller Götter sind / der sich mit Beschwerde nicht zwingen
lässt &c.

VI. Ab his progredimur ad Rubenzahlii gazas, quas pro-
lixas possidere perhibetur: Dæmon enim princeps ille seculi non
veretur coram Domino Dominantium divitias universi orbis sibi
vendicare. Et Rubenzahlius thesauros montis torius Gigantæi,
jure quasi concessio possidere videtur, ac partiri ex iis, quibus be-
ne cupit, non alia ratione, quam in dracone volante frumenta
aliâque usualia sagis, ceu mancipiis suis, afferre dicitur. Præbet ve-
rò aut verum aurum, metallumve, aut fucatum ac apparens: illud
quidem rarius, hoc frequentius. In quam rem DANHAUE-
RUS in *Premptuar. morali cap. de pecunie vituperio* scribit, non
posse Dæmonem etiam DEO permittente ullam veram ac germanam
pecunie materiam producere, nec veram formam dare, scilicet sine
spiritu aurifero & argentifero. Et cum ingens sit penes mortua-
les auri sacra fames, quam accuratius inhiant isti grazis, tam fre-
quentius falluntur ab injusto rerum humanarum possessore, Dæ-
mone: Exempla bene multa illorum, quod Dæmon pecuniarum ve-
ram rarò conferat, neque veros thesauros largiatur, collegit citatus
SCHOTTUS pag. 156. & 157. Scilicet pro fulvo auro præbet non
rarò excrementa, pro pretioso abjectum fimum, pro gemmis lapi-
des ignobiles, pro metallis carbones, ea tamen specie, ut videantur
quæ non sunt, & vice versâ, interdum non videantur, quæ sunt. In
quam rem PSELLUS *cap. de collatione auri & virtutum: NI-*
HIL eorum, quæ Diabolus promittit, ex se præstare potest, sed visu-
tuntum inania suis cultoribus præbet. Quos denique possidet the-
sauros, à nutu habet Divino, ut bona servorum Mammonæ cedant
in jus ipsius Mammonæ, & terræ tenebris recondita, genisque
subtracta, occupentur à tenebrarum Domino.

VII. In viâ nunc spectandus Rubenzahlius, in *campis Syl-*
vis. Frequens est, & perquam familiare spiritui malo, seducere
mortales, uti alias à via regia salutis ad avia extremæ pernicipi, ita
& in itinere à via vera ad devia. Quoties tales instituit ludos, qui-
bus viatoribus, mediante igne fatuo, edendo varios sono ac eju-
latus;

latus, illud & ad imposturam suam illo abutitur meteoris? Videatur
MAGIRUS lib. 4. Phys. cap. 2. B. SPERLINGIUS in institutionibus
Physicis, nec minus Clariss. M. ALBERTUS LINEMANNUS in
deliciis Calendariographis lit. U. u. quæstionem in medium affe-
rens, quid de igne fatuo sit statuendum? ad quam deinde discursu
satis prolixo, non ineleganti tamen, respondet, & probè distin-
guit inter ignem fatuum, quàm talem & naturalem, & inter Dæmo-
niacum, affesens, ignem istum per se esse quoddam meteoron igni-
tum naturale, causas habens naturales, quas etiam ab inflam-
matione ejus, à splendore, motu, sonu, à loco & tempore, & ab
aliis, quas illud meteoron edit, operationibus, vel quasi edere vi-
datur, ex satis firmis rationibus Physicis adducit; interim tamen
Dæmonis præstigias interdum subesse, non negat, ejus etiam rei
luculentum & memorabile ex FROMONDO, adducit exem-
plum, quod ille affini suo in Batavia quondam, dum nocturno
tempore iter fecerit, contigisse memorat. Nec minus tamen in
assumata forma comitem se jungit vitatoribus Rubenzahlus,
cujus rei exempla videsis apud HONDORFFIUM part. 1. prom-
ptuar. exempl. ad 2. præc. pag. 286. De quo etiam AUTOR ANO-
NYMUS hist. mirabil. de spectris part. 1. pag. 45. 8. ita: Man sa-
get/ daß auff dem Böhmischem Gebirge zum öftermal den Leuten
ein Mönch erscheine/welchē sie den Rubezahl nennen / der denn
auch offmahls im warmen Bade gesehen wird. Und wenn die
Leute über den Wald reisen wollen/und aber den Weg nicht wol
wissen/gesellet er sich zu ihnen/ als wolte er mit ihnen wandern/
un̄ spricht zu ihnen: sie sollen unbekümmert seyn/der Weg sey ihun
gar wol bekant / er wolle sie gar einen richtigen Fußsteig durch
den Wald führen. Wen er sie den nun im Walde auff Irrwege
geführt/also/ daß sie nicht wissen/wo sie zu sollen / so springet er
alsbald auff einen Baum/und hebet dermassen mit heller Stimme
an zulachen/ daß es im ganzen weiten Wald erschallet. Dieser
Mönch oder Rubezahl ist niemand anders/ als der Teuffel selbst/
welcher sich in eines Mönches Gestalt verkleidet, und solche Sa-
chen fürnimbt und treibet. Idem AUTOR loco alio part. 1. pag. 33. b.
34. a. & pag. 32. b. ex ALEXANDRO ab ALEXANDRO eandem ad

ducit historiam, quam modo ex HONDORFEO citavimus. Cum quâ conferenda sunt, quæ habet SIGISMUNDUS SCHE-
RERTZIUS in libro consol. de spectris lit. G. seu part. 3. adm. 2. ubi
tam in genere de seductione spectrorum agit, & timidiore homi-
nes à solitariis profectioibus absterere conatur, quàm in specie
ipsius etiam Rubenzahlii, ejusq; frequentioris seductionis mentio-
nem injicit.

VIII. Venator tandem evadit Rubenzahlius. Putant vi-
delicet nonnulli, spiritum hunc olim fuisse virum nobilem, totum
voluptate venandi in his Silesiacis montibus immersum, & post
fata ex isto tempore, in hunc usq; diem, in assiduis venationibus
circa ista montana occupari. Accedant alia exempla, quæ adducit
suprà citatus HONDORFIUS part. 1. prompt. exempl. pag. 290. ita
inquiens: Hieher gehören auch die Teuffels-Jagden / da die
Teuffel in Gestalt und Person derer / die etwan grausame und
unbarmherzige Jäger gewesen sind / zu Nacht und auch bey
hellem Tage sich sehen lassen / heß und jagen: Wie man davon sa-
get / daß etliche Fürsten und grosse Herren noch heutiges Tages
sollen gesehen werden / daß sie jagen an Orten / da sie etwan bey
ihrem Leben mit grosser Beschwerung armer Leute ihre beste Lust
mit Jagen und Wildbahnen gehabt. Also findet man auch anff
den grossen berühmten Wäldern mancherley Gespenst des Teuf-
fels / da er sich jetzt in Gestalt eines verstorbenen Jägers / denn in
eines Holz-Försters; bald in eines andern Bauren-Feindes
ben lässt / jaget / deutet / hehet / davon ohn Noth viel zuschreiben /
sintemahl es nicht unbekantbar / sondern aller Welt im Munde
ist. Videatur etiam CYRIACUS SPANGENBERGIUS in Jag-Teuffel. In
agris nostris Brunopolitanis, quid notius est, quàm spectrum illud,
omnium ferè incolarum sermone pervulgatum, quod Venatorem
nocturnum (Nacht-Jäger) vocant? Illud quendam referre homi-
nem, præclarâ familiâ ortum, & longè lateq; in omnibus istius
regionis oris notum, qui immensâ præterea venandi libidine fla-
graverit vivens, perhibent; nomen etiam illius addunt, de quo
tamen hic tacere præstat, quàm multa dicere. Hunc quem fa-
ciunt nobilem & in terrâ pariter & in aere venantem conspectum
aliquo-

aliquoties, sæpius etiam auditum, omnes in urbibus cives, rurico-
læ tamen magis, uno consentientur ore; nocturno præsertim tempo-
re, aurâ tranquilliore existente hujus venatoris adventum, venatio-
corum canum latratus, equorum hinnitus, & cornuum sonus emi-
nus accuratè posse auribus percipi, asserentes. Factum etiam non
una vice addunt, ut spiritus hic importunus à petulanti pastorum
turba de noctu, in campis verbis æmulantibus lacesitus & graviter
quasi se offensum sentiens, aliquot frustra equini cadaveris ex al-
tò, magno cum impetu ante provocantium pedes projecerit, hor-
renda simul hac emissa voce, *Si venatus mecum es, prædam nunc
participa.*

IX. Verum, qualis unio inter spiritum & materiam assum-
tam, tales actiones ex unione resultant: *vera & realis est unio, ve-
ræ ac reales actiones ac operationes in assumpta materia: motus
itave venatoris hujus verus quidem, sed tantum localis, non vita-
lis, cum hic procedat ab anima, quæ facultate gaudet vegetativa,
ac intimè cum corpore suo unita est, organisq; movendi debitis
utitur.* Nequè cæteræ actiones, ut clamandi ad modum venato-
ris, vel si quas alias edat Rubenzahlius, loquendi, ridendi, gemen-
di, vitales verè sunt, cum hæ requirant necessario corpus organi-
cum, animam informantem, & organa rite se habentia, sed illis
quam proximè assimilatæ: non verè & univocè tales, licet lales vi-
deantur, sed *analogicè.* Conferatur SCHOTTUS *in Phys. curios. l.
c. lib. 1. cap. 9. pag. 31.* & dissertatio *Præcellentissimi Dn. PRÆSIDIS
de Spectris sect. II. §. 10.*

SECTIO IV. & ULTIMA. SPIRITUS Hujus APPARENTIS

AFFECTIONES EXPONENS.

CAP. I.

DE

SPIRITUS APPARENTIS

ORIGINE.

§. I.

O Riginem apparentis hujus spiritus meditates, rapimur in
diversum, à diversis rerum gestarum Scriptoribus. Supe-
rius diximus *sect. 2. cap. 2. §. 3. ex Fechneri* poemate de monte Gi-
ganteo fuisse ipsum *Monychum*; quem alii faciunt præstantissi-
mum inter Gigantes antiquos; alii Centaurorum fortissimum,
tanto præditum robore, ut maximis etiam & altissimis terrâ evul-
sis arboribus armatus, hostes suos iuvaserit. Testatur de eo *Satyr-
cus JUVENALIS Sat. 1.*

Quantus jaculetur Monychus ornos.

Videatur & CAR. STEPHANUS in *diction. Geogr. pag. 739.* Aliis fuisse
ipsum Hussitarum principem *Ro Kezan*; aliis Gigantem *Enceladum*;
alii Magum quendam insignem illuc proscriptum; alii mona-
chum Italicum *Ron ce Vale*; alii nobilem Gallicum de familia
Ron sefal; alii alium in *ὄριμα τολογία* satis adduximus.

II. Nonnullis singularis quidam Genius montis istius Gi-
gantæi esse creditur, de cujusmodi Diis tutelaribus sive præstitibz
tam apud sacros, quàm profanos scriptores multa literis prodita
exstant, in primis scriptum eruditissimum D. DORSII de hac ma-
teria copiosè agens, evolvi operæ pretium meretur. Ac ex men-
te communi Papistarum, in specie Patris illorum CASPARIS
SCHOTTI in *Phys. curios. lib. 1. cap. 15.* sicuti cuilibet homini certus
ad custodiam datus est Angelus seu Genius, qui illi velut custos & co-
mes totius vitæ assistat, qui actionum omnium, ac sempiternæ præser-
tim salutis curam gerat, qui Dæmonum insidias & imminentia un-
dig. pericula propulset, animos ad virtutem faciat, timidos confirmet
mærentes recreet, laborâtes adjuvet, lapsos erigat, opportuna moni-
ta suggerat, orantibus assistat & eorum preces DEO offerat; qui de-
niq. perfunctos hujus vitæ casibus & felici morte decedentes, post obi-
tum excipiat, & ad beatorum sedem transferat &c. ita etiam uni-
cuique regioni & loco certi Dæmones tutelares & præsidarii
sunt attributi, qui locum istum ab hostium incursionibus defen-
dant, thesauros ibi absconditos custodiant, & nihil non aliud re-
rum agendarum seduli prospiciant. Verùm cum hæc præter
Scripturæ Sacræ auctoritatem statuuntur, ac opinio ista de certis
Angelis, singulis regnis ac provinciis præfectis, magis ex Philoso-
phia

phiâ Platonica, quam Sacra Scripturâ originem ducat, iudice B. Gerharo *in diss. Isag. p. 554.* rejicimus facile eam & repudiamus.

III. Narrant alii cum vulgo, parente futuro Lignicensi hominem natum, à matre autem sævâ infantem adhuc fuisse maledictum, ex quo tempore hoc spectrum in istis montibus apparuisse affirmant, provocantes ad chronicon illud de acerrimo illo prælio Lignicensi conscriptum. Invaluit quidem heu! nimium dirus penes Christianos imprecandi mos, nec desunt, qui illius præsentissimum ex monumentis exemplorum effectum comprobare sustinent. Memorabilis inter cæteras extat historia apud STUMPFILUM *in Chron. Helvetie* citante eam DELRIO *lib. 2. disquis. Magic. quest. 12.* his verbis: *Circa annum Christi 1520. Basilea quidam sartor, nomine Leonhardus, aliàs Lienimannus dictus, homo ingenio simplex, voce balbus, incertum qua arte, cryptam illâ, quæ Augusta Rauracorum patet, ingressus, & ulterius, quam ulli alii unquam potuerant, progressus, miranda quedam spectra referebat. Cereò consecrato accenso in cryptam descendens, primò per ferream portam se transivisse ajebat: inde ex unâ concameratione in aliam, atq; etiam in hortos pulcherrimos virentes. In medio aulam magnifice ornatam spectari, & virginem formosissimam pubetenus, aureo diademate caput cinctam, crinibus solutis, infernè in horridum serpentem desinentem: à quâ manu ad scrinium ferreum deducto fuerit. Scrinio duos molossos nigros incubare, & terribili latratu accedentes arcere: at virginem mirabunda similem eos compescere. Tum claviû fasce, quem collo alligatû gestaret, soluto, arcam recludere, & omnisgeneris munuscula, aurea, argentea, ærea depromere: quorum non pauca liberalitate virginis ex ipsa crypta se retulisse ostendebat. Addebat, virginem narrare solitam, diris imprecationibus sese, cum regio esset orta stemmate, jam olim devotam, in tale monstrum mutatam fuisse; neq; aliam salutis recuperanda rationem superesse, quam si ab illibati pudoris adolescente ter deosculata fuisset, tunc enim formam pristinam sibi restitutum iri, & dotis nomine thesaurum omnè, qui eo loci lateret, liberatori cessurum. Affirmabat quin etiam, bis sese virginem deosculatum; bis tam horribiles gestus in eâ præ gaudio sperata liberationis observasse, ut sibi, ne vivus ab eâ discerperetur,*

D

metu-

metuendum fuerit. A quibusdam uisitatibus in ganeum deductus
nunquam postea aditum ad cryptam invenire potuit, nedum ingre-
di. Haecenus DELRIUS ex citato chron. grapho. In quam rem
SCHOTTUS in *Phys. curios. lib. 1. cap. 33. §. 3.* inquit: *Omnia*
haec aut fabulam, aut falsitatem spirant, aut Daemonis fraudem,
volentis illibati pudoris adolescentem perducere in ruinam.

IV. De Melusina, Helmae regis Albanorum & Nymphæ Per-
sinae filia, Reymundi, Comitis Lutzelburgensis conjugis impre-
cationibus devota Francoruta referunt historiae; ZEILERUS
item in *itinerario Galliae cap. 5. pag. 277. 456.* Simile quid narrat
de Andegavenis familiae stemmate POLYDORUS VIRGILIUS
lib. 12. Hist. Angl. & alterius cujusdam ex Galfrido VINCENTIUS
BELLO lib. 3. cap. 26. & de aliis, quos citat, SCHOTTUS in
Phys. curiosa lib. 1. cap. 22. Equidem juxta Ecclesiasticum cap. 3.
Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris
eradicat fundamenta; & vota iusta parentum in terris facta
pondus habere in coelis non negabimus temere, docente Scri-
ptura Sacra non minus, ac probantibus exemplis sacris, pro-
fanisque. Fidem autem superant nostram, si mutantur species,
& inter se miscentur, natura hominis de sede sua turbatur, &
corpus vertitur in spiritum aut Spectrum.

CAPUT II.

DE

ANTIQUVITATE.

§. I.

NON insolens quidem, spectra in locis quibusdam diu com-
morari, ibique partim semper, partim certis & distinctis tem-
poribus, modò una eademque, modò mutata forma apparere,
cujus generis ex multis aliis sunt haec potiora sequentia: (I) Gil-
bertus, magus quidam in Ostrogothia in crypta subterranea, de
quo AUTOR ANONYMUS *histor. mirabil. de spectris part. 1. pag.*
108. b. 109. ex OLAI MAGNI *lib. 3. cap. 20.* (II) Vulcanus cum Cy-
clopiis suis in monte Aethna Siciliae, visus mercatori cuidam Si-
ciliensi noctu iter facienti, Anno Christi 1536. ut habet *Naue in*
memorabilibus cap. 89. pag. 72. de hominibus ignis. (III) Spectrum
fœmi;

Feminum vestitu lugubri in Bohemiâ in arce quadam illustris fa-
 miliae apparens, antequam una ex conjugibus dominorum illo-
 rum e vitâ decedat, ut scribit CAMERARIUS *cent. 1. oper. succiv.*
cap. 73. pag. 337. nec non SCHERERTZIUS *in libello consol. de spe-*
ctris admon. 8. (IV) Pilatus circa lacum ipsius nomine insignitum
 in monte fracto Helvetiorum, tam mirabilis naturæ, ut, quoties
 quis vel tantillum ex præmeditato consilio injiciat, tempestates
 horrendas, & toti finitimæ regioni perniciosissimas excitet, de quo
 ANDREAS LIBAVIUS *part. 2. pag. 197.* D. BERTRAMUS *in notis*
ad Matthæi caput 27. v. 2. pag. 779. HENRICUS KORMANNUS
in monte Veneris cap. 82. pag. 393. JOACHIMUS VADIANUS, *Con-*
sul Gallensis, in libr. 1. Pomponii Mela. JOHANNES STUMPFIIUS
in chron. Helvet. lib. 7. cap. 5. aliique (V) Vetula nobili cuidam
 familiæ Parmensi Tortellorum, quoties quis ex eâ moriturus est,
 sub camino conspici solita, juxta AUTOREM ANONYMUM
histor. mirabil. de spectris part. 1. pag. 3. 4. & KORMANNUM *de*
miraculis mortuorum part. 4. cap. 57. ex CARDANI libro de variet.
rerum. (VI) In aulâ Electorali Saxonica monachus; in Brande-
 burgicâ foemina albis vestimentis induta apparent hodiernum,
 quoties fata Illustrissimarum personarum instant. (VII) De virgi-
 ne ethnicâ in arce Glaciensi, Comitatus cujusdam Silesiæ agit co-
 piosè M. GEORGIUS ÆLURIUS *in Glaciographia lib. 3. pag. 124.*
 & seq. illamq; in unâ & alterâ circumstantiâ cum Rubenzahlio
 nostro comparat. (VIII) De Virgine Basiliensi subterraneâ egi-
 mus supra §. 3. cap. præced. ejusque historiam, ut citavit DELRIUS
lib. 2. disquisit. Magic. quest. 2. ex STUMPFII chronico Helvetia in-
tegram adscripsimus, ad monstra illam potius quam ad spectra re-
ferentes. (IX) Asinum tripodem, Lipsiæ comparentem, ejusque
 originem describit pluribus D. HEIDENRICHIUS *in chronico*
Lipsiensi.

II. Horum etiam numero nemine reclamante adscribi
 optimo jure meretur noster Rubenzahlius, montium horum Sile-
 siorum inhabitator antiquus; quo verò præcisè seculo apparere
 in his montibus cœperit, determinare ac definire certò nobis
 haud integrum est, Per decursum tamen nonnullorum seculo-

rum jam dum sedem suam ibi fixisse statuunt communiter. Videantur *autores Prætoriani citati l. c. pag. 194.* Hoc etenim Dæmoni familiare est, sæpè incolere loca quasi propria; sæpè ad tempus commorari, sedesq; pristinas deserere.

III Qui animo suo persvaserunt, peli hunc spiritum vel herbis, fumo, odore, lumine, accensoq; igne, vel aliis ceremoniis, quibus addicta nimium Papalis coronæ mancipia, varii sunt, absurdi, nulli: respuit media illa tanto spiritui indigna potens Dæmon, irridet cruces, signa, characteres. Et quod si interdum ad malefactorum illorum hominum votum se componat, illarumq; ausis cedat, simulat se vinci, quò vincat miseris eò facilius in superstitione firmet mentes, & per illa illegitima media à DEO magis abducatur. Nulla fides penes mendaciorum patrem: nulla intentio promovendi salutem penes damnatum, cum damnatus ille omnes velit damnatos: nulla vita penes autorem cædium, Patet ex eo de facili, an plausum vel risum mereantur, quæ dedit PRÆTORIUS Lipsiensis in *Dæmonologia sua part. 3. pag. 1. & seqq.* de Rubenzahlio, nempè Ephorum eum egisse Anglicæ pubis Cromvellianæ, post Senatorem intimum, & consilia dedisse sub tali personâ ad Regicidium committendum, quo factò, & parricidis in justam poenam vocatis abiisse, locumq; concedisse recens creato regi, cum ista illatione, prudentiam admirandam Cromvelii ex hoc ortum traxisse suum.

CAP. III.

DE UBIETATE.

§. I.

UBI, quod occupare potissimum spiritus hic perhibetur, est mons in Silesia altissimus, incolis cognomento Gigantæus dictus, & divite vena metalli aurei, & spectro hoc præ cæteris maximè notus Supra citatus *Clavis. M. Carolus Ortlobius, Olsna Silesius in disput. de Spectris §. 31. incisi 2.* ita de eo: *Mons est qui Bohemiam habet collimitaneam, Gigantæus accolis dictus. Hujus sublimis*

sublimi super vertice spectrum famosissimum habet, mitius nisi prius
ledatur, nomen ejus tritum *Riebezahl*. Idem etiam in disputa-
tione chorographica de Silesia §. 14. sect. 1. EXTERIOREM, inquit,
Silesiam meridiem versus cingunt montes Sudeti (q. d. Germ. *Süd-
öst*) pars celebratissimorum illorum Hercinia saltuum, montiumq;
quorum & PTOLOMÆUS lib. 2. cap. 11. PLINIUS libr. 16. cap. 16
& 11. lib. 4. cap. 14. DIODORUS lib. 5. STRABO lib. 7. AMMIAN.
MARCELL. lib. 21. imò CÆSARE lib. 4. belli Gallici teste. ERA-
TOSTHENES, ante hunc autem APOLLONIUS RHODIUS in
4. Argon. & ante hunc etiam ARISTOTELIS lib. 1. Meteor. qui scribit
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ meminerunt: prolixius ea deducente CLUVERIO *γῶ-
γε φησὶ τῶν* laudati lib. 3. Germania antiqua cap. 47. VOCANTUR
& *Riphei, Gigantarii, Cerconesi, Niviferi, das Böhmisches Riesen-
Schnee-Gebirge Germanis. in his vertice elato præ cæteris super-
bit mons Giganteus, duplici præprimis nomine celebrer divite metalli
vena, & spectro, incolis der Riebezahl dicto, de quo extat egregius
discursus, lib. 4. Sylv. poet. in Nymphâ Herciniâ OPITII, sub per-
sona magnæ Wittebergæ nostræ oratoris, vatis & luminis AUGUSTE
BUCHNERI, multa item apud HENELIUM Silesiographum cap. 1. pag.
6. SCHICKFUSIUM lib. 4. cap. 2. pag. 11. & 17. Mons hic, uti & Sabo-
tus, Silesiorum audiunt prænuntii tempestatis, quippe qui capita
fumis tristioribus obnubentes, pluvias propinquas designent. Hacte-
nus ille.*

II. Ejusdem etiam montis, illiusq; incolæ spiritus multi subin-
de alii præter citatos mentionem faciunt autores. HENELIUS
in *Silesiographia* pag. 6. scribit: *Giganteus mons, propriè der Rie-
senberg! auro, argento, ære, gemmis grævidus, sed in quem avaritia,
quæ mortales etiã ad inferos agit, nescio an difficiliori evectione, an
aliis causis deterrita minus penetravit: obversantis præterea monta-
ni Daemonis terrore, & mirandis visis decantatus. Nostratibus der
Riebezahl vulgò dicitur. Deinde Schwenckfeldius d. l. Riesenahl
qui frequenter ad Gigantum montem oberrare solet. Item ÆLU-
RIUS d. l. pag. 129. Et iterum Schwenckfeldius part. 4. desc. ipt.
thermarum Hirsbergensium, & copiosius Schickfusius lib. 4. chron.
Siles. cap. 3. pag. 11. & 12* Quæ tamen iisdem ferè verbis habet

etiam Latine jam satis citatus SCHWENCKFELDUS loco alio, nempe in *Geograph. Silesia*, ex quo fortè mutuatus hæc videtur SCHICKFUSIUS, vixit & scripsit hic enim Anno Christi 1625. ille vero 1600.

III. ZEILERUS eadem habet in *Germania part. 1. lib. 4. pag. 115.* quæ suprâ ex istius Silesiensis, *Maximè Reverendi M. CAROLI ORTLOBII disputatione chorographica de Silesia* adduximus, in-
quiens: *Quos montes alii Riphaos, Gigantæros vel niviferos, das Böhmische Riesen-oder Schnee-Berge vocant &c. immensos valde & abundantes spectris Diabolicis, quæ incolæ Riebenzahl vocant, de quo HENELIUS in Silesiographia cap. 1. & SCHWENCKFELDUS part. 4. description. therm. Hersbergensium Silesiæ legi possunt. VERNERIUS itaq; in hretuario Germania pag. 158. toto aberrare coelo videtur, quando hunc montem Gigantum à spectro in illo versante Riebenzahl vocatum autumat, dum sic scribit: Ducatum Silesia separat à Bohemiâ vulgò das Böhmische-Riesen-oder Schnee-Berge dicuntur: inter quos eminent der Riesen-berg / Silesiaca Dialecto der Riebenzahl / à Damone montano illi observari solito propemodum famosus.*

IV. Præter talem thesaurorum abundantiam, & spiritus hujus præsentiam, aliis etiam, quibus benigna supremi Numinis providentia dotavit dotibus mons hic apud scriptores celebris. Duobus potissimum lacubus pisciferis esse irriguum scribit *Schwenckfeldius in therm. Hirsbergensibus pag. 162.* item in *Geographia Silesia.* Idem Autor in *therm. Hirsberg. pag. 162.* facit etiam mentionem multorum circa radices hujus montis prorumpentium fluviorum, inter quos tamèn Albis celeberrimus, & nostris oris maximè notus. Esse etiam hujus montis apicem ut plurimum tempestatis prænuntium, testatur *Henelius d.l. in Silesiographia*, nec non *Schwenckfeldius in Geograph. Silesia*, inquiens: *Vulgus ex hoc signa tempestatum & serenitatis petit: ea propter ventorum, tempestatumq; quasi index ac monstrator der Schlesiæ Wetterzeiger vocatur.* Nivosum semper propter insignem altitudinem esse perhibetur; nec minoris laudis hoc, quod varias ad medicinam proferat herbas præstantissimas, quarum descriptionem
pluri

pluribus prosequitur verbis jam sæpe citatus *Schwenckfeldius* in
therm. Hirsbergenfis.

V. In proprio montium horum Riphæorum nomine indagā-
do curiosi quidam sunt auctores, & sibi contrariantur. A Gry-
phibus quondam esse inhabitatos, ab iisq; nomē traxisse quib9-
dam probabile videtur, rejiciente tamen contra tanquam purū
putum figmentum hanc de Gryphibus relationem **AUTORE ve-**
rum naturalium & artificialium de Sina & Europa cap. 45. pag.
810. neq; enim ullam unquam in illis, præter Lynxem fuisse de-
prehensam feram asserit *Schwenckfeldius in therm. Hirsberg.* A
Gigantibus olim incolis etiam nū hodie retinere nomen credit
Augustus Ezlerus in Isagoge Physico-Magico Medica cap. 1. pag. 4.
scribens: **MONTES Saturni sunt: Hæc quoq; gigantes pertinent,**
qui magna & proceræ statura montana loca incoluerunt, sicut in
Silesia montano tractui nomen indiderunt, quod ibi olim habitae-
rint Gigantes, ubi & crania majora reperiuntur: sicut in Thessalo-
licis montibus sæpè tempestate detecta terra maxima & æliæ in-
veniuntur testantur historici. Et **PLINIUS** asseverat, in Creta insula
montem quendam concussum corpus detexisse humanum qua-
draginta cubitorum longitudine, & in eadem insula cranium
doli magnitudine effossum fuisse, **SABELLICUS** testatur; sicut in
Sacris Jos. 11. cap. Josua extirpat Enakim, i. e. Gigantes, in mou-
tanis locis habitantes, sicut etiam *cap. 14. & 17.* montes incolere
dicuntur. Et sacre editos montes incolentes omnigenis arbo-
ribus ac nivibus obsitos, apud quos oraculum Dionysii est in
editissimis montibus, teste **HERODOTO** *lib. 7.* Innuere etiam
hanc montium Riphæorum de Gigantibus, & Gigantomachia
in illis olim facta denominationem videtur præter *Fechnerum*
in descript. montis Gigantæi Germana Siren & Schlesiaca Peitho
Martinus Opitius lib. 4. Sylv. poet. pag. 278. sub persona Nym-
phæ Herciniæ, & paulò post *d. l. p. 288.* Prætorio Lipsiensis mon-
tes Riphæi creduntur dicti à voce Saxonica *Neip. h. e. Neiff*
seu pruina quod illorum vertex propter frigoris vehementiam
pruina semper & nive tegatur. *D. Lyserus in Noacho ad*
cap. 20. Gen. pag. 392. §. 2. à populis Riphæis dictos existimat,
inquiens: *Riphat i. e. Gigantes. Hic ultra Magogum versus*
septem.

Septentrionem progressus, ad extremam usq; regionem æquilonarib; frigoribus obnoxiam pene ravit; Riphæamq; gentem de suo nomine fundavit: unde etiam Riphæi montes apud scriptores sunt celebratissimi & appellatio locorum commonstrat, denotari hac gente Sarmatas, & inter Sarmatas gentem Henetam, sicut & PTOLOMÆUS Sarmatarum gentem maximam facit Henetos. Vide eadem apud Schickfusium in chron. Siles. lib. 1. pag. 12. Confer. Becmannum de originibus Latine lingue pag. 204. 205. Item Carolum Stephanum in diction. Geograph. pag. 996 qui putat $\delta\pi\theta\epsilon\tau\alpha\delta\delta$, h. e. à flatuum vi deduci, quod ibi (in montibus septentrionalibus Scythiæ) vehementissimi esse dicantur Boreæ status.

VI. Verum si nostram licet interponere opinionem, nos posteriori huic Lyseri sententiæ calculum adderemus, & originem vocis à Ripæis populis deductam approbaremus, quæ & placet CURÆO in chron. Siles. part. 1. pag. 10. 11 ubi hunc in modum loquitur: Ex filiis Gomer quidam etiam vocatur Riphæ, à quo originem suam trahere perhibentur gentes hyperboreæ, quæ Riphæos inhabitant montes, alio nomine vocantur etiam Sarmatæ. Probè autem hic notandum est, quod Josephus scribit, Riphæos esse Paplagones & Henetos: in hoc enim consentit cum Ptolomeo, qui ait: Sarmatarum maximam partem esse Henetos; ideoq; ex Asia ad septentrionales regiones, Rusiam nempe & Moscoviam migrarunt. Idem CURÆUS l. c. part. 1. p. 23. putat, hos fuisse vocatos Polonos, h. e. in planitie habitantes, in respectu illorum, quos Riphæos h. e. ad montium radices habitantes appellarunt. Riphæi enim magis ultra, & in montibus, Poloni autem magis citra ad pontum Euxinum versus meridiem habitabant. Multi ex Riphæis antiquis cum Zecho in Bobemiam profecti sunt, à quibus (quantum conjecturis assequi licet) montes Bobemici postea à Riphæi montes, sive d; Riesengebirge vocati sunt, quo nomine hodie verò gaudent montes sinibus Silesiæ proximè adjacentes; hiq; sunt, in quibus familiaris hic spiritus suum tenet domicilium. De quo hæc rudi, ut ajunt, Minervâ mei me ingenii modulo metiens differuisse sufficiant. Majora expectanda à majoribus: mihi in magnis voluisse, SAT EST.

SPIRITUI OMNI-
POTENTI, PRÆSENTI, SCIENTI,
LAUS, HONOR, GLORIA
ÆTERNUM!

ULB Halle
003 078 85X

3

VDM

